

Автор: [Євген Кузьменко](#)

Існує така думка: війна пробуджує в людях усе гарне й усе погане. З одного боку, видається аж занадто пафосно і чорно-біло, як для нашого складного XXI століття. З іншого боку – подивіться на історію В'ячеслава Запорожця.

Талановита людина колись створила успішний будівельний бізнес, методично заробляла гроші в Україні, Казахстані і знову в Україні; на усілякі там майдани особливої уваги не звертала. Аж тут трапилося 24 лютого 2022 року – і вже наступного дня Запорожець вирішив стати волонтером. І став – причому таким же успішним, як і до того – бізнесменом. За два з половиною роки він та його команда врятували безліч людей з Чернігова, Краматорська і багатьох інших міст та сіл України. Евакуював, давав можливість прооперуватися. Мобілізував своїх друзів, приятелів та колег на допомогу ЗСУ і постраждалим цивільним. А головне – є одним з організаторів [Центру складного ендопротезування, остеоінтеграції та біоніки](#), де оперують важкопоранених, а потім – допомагають їм з реабілітацією.

Про свою життєво-ціннісну еволюцію В'ячеслав Запорожець розповів в інтерв'ю "Цензор.НЕТ".

ПОЧАТОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ: ВІД НАРКОЗУ ДО ЕВАКУАЦІЇ БІЖЕНЦІВ ТА

ПОРАНЕНИХ

- Я ж правильно розумію, що повномасштабне вторгнення ви зустріли у реанімації?

- Так. Ввечері 23 лютого я був прооперований. На операцію ліг, не вірячи, що почнеться війна. Всім казав: та не буде ніякої війни!

- Вийшли з-під наркозу – і тут телефонують: почалось...

- За день я відійшов – і на другий день війни ми вже організовували блокпости в Процеві, де я живу. Зараз розумію: те, що я був прооперований напередодні, – це послідовність закономірних випадкових подій.

- У сенсі?

- Якби я не був прооперований... Коли прокинувся з наркозу, мій друг, хірург, який оперував о четвертій ранку, зайшов і каже: ну, ти козак чемний, ось тобі знеболення. Шприці дав. Ми поїхали – війна почалась. І весь медперсонал у приватній клініці, який я заплатив гроші за операцію, і мої друзі – всі поїхали геть. І я подумав: а що зараз у цивільних лікарнях? Звідти ж теж лікарі поїхали. Мій друг, хірург Ростислав Валіхновський, ще за два тижні до початку війни виїхав в Івано-Франківськ. І коли я зрозумів, що от-от підуть поранені, а у цивільних лікарнях – безлад – вирішив опікуватися саме медициною.

- Із чого почали?

- Зателефонував Валіхновському. Питаю: у тебе ж клініка в Протасовому Яру закрита, там 3 реанімації. Даси ключі? У місті ж, я розумів, будуть бої. Нам просто пощастило, що цього не трапилось. Ну, і дякую нашим хлопцям, які вистояли.

- Всім – але насамперед тим, хто бились в аеропорту Гостомеля.

- Так. Якби туди залетіли літаки, то все... Але ми говорили про інше. З Ростиславом добу домовлявся, щоб він дав ключі. Це було напередодні 1 березня. Далі подзвонив у Червоний Хрест. Кажу: ось, у мене вже є клініка – відкриваймо стабпункт. При тому, що я – не військовий, не медик, просто менеджер, який, дивлячись новини, розумів, що невдовзі очікує місто.

- І що ви почули у відповідь?

- Червоний Хрест сказав: ми цим не займаємось. І взагалі – ми вже евакуювались.

- У перекладі на людську: ми вмиваємо руки. Справді, вони і далі вмивали руки.

- Але бачите, у Центра спасіння життя в логотипі – цей хрест присутній.

- Назва центру у вас – по-хорошому прямолінійна, не стали придумувати щось розмите та зарозуміле.

- Просто я розумів: треба рятувати людей. Звідси і назва. Бачу, як відбувається евакуація, як на Чернігів скидають авіабомби. Звертаюся до медицини катастроф, кажу: поїхали у Чернігів. Вони кажуть: нам заборонили, ми не можемо виїжджати за межі Києва. Розумієте? Це каже медицина катастроф! Те саме – медицина Чернігова: нам заборонили, ми не поїдемо до Києва, це небезпечно. А тим часом люди в Чернігові були під тотальними авіаударами. Орки ж просто в ручному польоті дивилися: о, люди біля бювету. Літак летить, бачить людей, розвертається, хоп! – і прямо туди, бу-бух!

- Так, там у ті дні було справжнє пекло.

- У мене в Центрі перша людина з ампутацією – Катя Кірійчук. Дівчина втратила маму і батька – загинули, беручи воду з бювету на подвір'ї. Там у той момент був цілий натовп, людей 30–40. Більшість – загинула. Катя дістала поранення. Їй відірвало ногу – стегно, висока ампутація. Було поранення в живіт, поранення в голову. Потім хірург з чернігівської лікарні казав: вона мала б 10 разів померти. Катя десь 4-5 годин пролежала зі всіма тілами – свшльний жах! Потім ми її стабілізували. але Катю треба

було вивезти з Чернігова. Знаєте, я на все життя запам'ятав, який вигляд має чернігівська лікарня і операційна.

- Який?

- (З гірким сарказмом) Так, як ми готувалися до війни. Уявіть собі: Чернігівська третя міська, велика лікарня. Там стояв маленький, десь у 5 кіловатів, генератор. (Великі генератори не були готові). З цього генератора брали світло на операційну. В операційній, я запам'ятав – цеберка оцинкована, там крові наполовину, а найголовніше – на підлозі, я туди наступив, були шматки шкіри, кістки. Операційні вже не прибирали і не стерилізували – бо лише в одну 3-тю лікарню привозили за добу 100–150 поранених! Вони не встигали. Їм привозять тіло, вони, як можуть, стабілізують стан: підшили, зупинили кровотечу, наклали гіпс (часто – на відкритий перелом) – і в палату. А далі через те, що нема евакуації, пацієнти чекають. І за таких умов будь-яке уламкове – це брудна рана. І десь половина ампутацій сталася через те, що не було можливості гідно лікувати це поранення від самого початку. Бо у лікарнях не було води, електрики. А були – маленький генератор, вода у цеберках. Частина лікарів – поїхала...

І от коли я зрозумів, що медицина катастроф не працює у війну, що лікарні не можуть приймати поранених, а людей треба рятувати – я взяв два свої джипи, заступника Вадима – і ми поїхали в Чернігів.

Перша евакуація з Чернігова за організації В'ячеслава Запорожця

ЕКСКУРС У МИНУЛЕ: БУДІВЕЛЬНИЙ ТРИЛЕР У КАЗАХСТАНІ

- Тут ми зробимо тимчасовий відкат у минуле. Бо ваших волонтерських 2,5 роки не було б без передісторії про те, як у 2019 році ви за драматичних обставин повернулись до Києва після успішної роботи у будівельному бізнесі у Казахстані. До речі, а чому повернутися вирішили саме у 2019? Чи не пов'язано це зі зміною влади в Україні?

- Ні, не пов'язано. Працювати в Казахстан мене запросили у серпні 2013 року, коли все було добре. Запросили, бо я – автор проекту і будівництва "Епіцентрів". Перші 7 магазинів Герегам збудував саме я. І от у серпні 2013 року один мільярдер відправляє племінника на своєму літаку в Київ – щоб він мене взяв як фахівця. Вони хотіли побудувати таку саму мережу в Казахстані. Бо "Епіцентр" зараз – топ у релті.

- **Що було далі?**

- У Казахстані у мене було 3 місцеві партнери. Все було добре. Я створив гарний холдинг, коли той почав заробляти, йшлося про мільйони. Але я поїхав туди не за грошима, а за амбіціями. Бо в 2013 році, вже при регіналах, був спад. Йшлося лише про родинний бізнес. У мене вже не було таких потужних контрактів, як до регіоналів. Я молодий, амбіційний, прагнув великих масштабів. А тут прилітає літак, племінник мільярдера, Рахім, запрошує. Вилітаємо ввечері, наступного ранку в нас зустріч з мером Астани, це друга людина у Казахстані. От скажіть, у нас можна з Кличком оперативно зустрітися? Чи з якимось прем'єр-міністром? А казахи в цьому дуже прозорі: якщо бачать, що ця людина може їм примножити капітал, – вони відкриті. Цілують тебе, няньчать, співають тобі дифірамби.

2016, Алмати. На будівництві житлового комплексу

- Зрозуміло, східний стиль. Коли щось пішло не так?

- Коли компанія була вже потужна. Мені передають розмову моїх партнерів. Вони кажуть: а навіщо Хохлу платити?

- Хохлу?

- У мене було поганяло Хохол. Я спочатку ображався, потім прийняв. (З самоіронією, - авт.) Я ж українець... Хоча трошки принизливо. Не Запорожець, а Хохол. Так от: "навіщо Хохлу платити?". А я був директором холдингу. Одним із засновників і директором – тим, хто ставить підпис. А в Казахстані так: є всесильна кнопка КНБ – це як СБУ у нас. Тільки там справжнє КНБ, не таке, як у нас. Натискає цю кнопку керівник КНБ і дає команду: там того хлопця треба упакувати. А там не так, як у нас – підозри, докази... Тебе арештовують, у твоїй квартирі знаходять наркотики, якесь дитяче порно. Тебе повністю "зливають", ніхто з тобою не цяцькається. Потім, сидячи в підвалі, ти підписуєш усе. Типовий приклад: у одного німця була компанія – так він її віддав. Крута компанія з будівництва доріг, номер один. Він свого часу вклав десь 100 млн – і от під тиском за 1 доллар продав компанію. Підписав, його провели в аеропорт, він полетів.

- Повертаємось до вас. Судячи з усього, з Казахстану вам довелося тікати?

- Мене попередили: тебе один з партнерів замовив. У тебе є два шляхи. Або боротись – наймати адвокатів, охорону. Але ж усе одно ти там українець, хохол. Ти не маєш прав у чужій країні.

- А інший шлях?

- Або ти повертаєшся в Україну. А ще напередодні у мого батька був серцевий напад...

- Одне до одного. Пам'ятаєте, як поверталися додому?

- Я нікому не казав, що лечу до Києва. У мене був такий план: беру два квитки – на Москву і на Київ, рейси з різницею у 10 хвилин. Мене охоронці проводжають у VIP-термінал. Я реєструюсь на Москву, потім кенселю на Москву, реєструюсь на Київ – і тихенько лечу в Київ. При цьому охоронці мене проводжають в аеропорт на "Ренджровері" з охороною через VIP-термінал.

У Києві мені одразу сказали: постарайся ніде не вилазити. Виходжу звичайним терміналом, мене зустрічає водій батька. На "Деу Ланосі", тихенько, щоб тебе не бачили. Бо мої партнери не знали, що я полетів у Київ.

- Але ж, гадаю, швидко дізналися?

- Десь увечері уже знали, що я в Києві. Бо всі картки були заблоковані. А ми ж так звикли до карток, то у мене кешу було усього 3 тисячі євро.

- У вас заблокували картки – і що далі?

- Я залишив там техніки десь на 10 мільйонів. Кожний з нас заробив по мільйону, сама компанія коштувала десь 10 мільйонів доларів. Я все це залишив. І оце треба було прожити, щоб зрозуміти, що гроші – це ніщо. Треба мати сили піднятися. Обнулитися, як ми кажемо. Я з цим жив три роки. Пам'ятаю, як ці 3 тисячі євро швидко закінчились. Бо у мені великий будинок, батько, дві доньки. Я звик донькам давати 300-500 доларів як стипендію на місяць... Якщо коротко, оцих 3 тисяч євро мені вистачило на місяць. А я ж ще намагався наймати адвокатів, щоб розблокувати. 30 тисяч євро з мене взяв адвокат...

Це все дурниці. Треба було рухатися, піднятися.

І коли почалась війна; коли всі мої друзі почали казати "все, треба зй*буватися", я їх всіх запросив до себе додому. Справжніх друзів. Вони там 3-4 дні перекантувалися, потім поїхали на захід України. Хтось виїхав. А я, завдяки тому, що у мене в 2019 році був такий екстрим, що я почав з нуля все, – по-іншому вже дивився на Україну і українців. І зробив переоцінку того, куди треба витратити енергію. І якби не той 2019 з його екстримом, може, коли почалась війна, я б не пішов, не взяв би свідомо свій джип, не домовився б з Валіхновським – щоб він дав ключі і ми у його клініці зробили стабік.

"МИ БЕРЕМО ТИХ ХЛОПЦІВ, ЯКИМ НЕ ДОПОМОГЛИ В ІНШИХ ЛІКАРНЯХ АБО ЦЕНТРАХ"

- У який момент ви для себе сформулювали: до кінця війни я не веду бізнес, мої таланти і мої ресурси потрібні моїй країні?

- Я став волонтером з перших днів війни. У мене на цей момент було три замовлення, з якими я мав щось робити. Це будинок на воді для депутата Бродського, реконструкція логістичного комплексу в Борисполі і котеджне містечко в Золочеві. Я мусив закінчити ці проекти і зробив це наприкінці літа. Одночасно із цим працюючи волонтером.

Я дійшов висновку, що не можна поєднувати бізнес і волонтерство (або допомогу ветеранам чи допомогу війську). Робити це дуже тяжко. Можливий такий варіант: ти ведеш бізнес – і донатити. У багатьох є така формула: 5 % або 10 % я плачу, це, кажуть, податок.

У мене – інша ситуація, тому що я працюю саме з медичною евакуацією, лікуванням тяжко поранених. А далі йде реабілітація цих ветеранів, після цього – їх соціальна адаптація. Їх треба повернути у повноцінне життя. Ви ж пройшли по кабінетах, побачили наших підопічних. У нас всі friendly, happy. Ми їх беремо в ПТСРі дуже пригніченими – і ставимо на ноги. Протезуємо, реабілітуємо, даємо якусь ціль.

Я захоплююсь буддизмом. У мене є практика. І коли я підхожу до важко пораненого – хлопець втратив, наприклад, дві руки і ногу і каже: я нічого не хочу, краще б я помер – у мене завдання якось його замотивувати для протезування і подальшого життя. Я кажу цьому хлопцю: ти знаєш, що повинен був померти – але не помер? Отже, у тебе є місія. Бог залишив тебе живим, щоб ти щось зробив.

- Із чого складається щоденне керівництво вашим Центром?

- Прокинувся о п'ятій ранку. Десять до восьмої є вільний час. Починаю день з тренування, бо без цього ти просто поляжеш. Поєдную тренування з роботою, бо на доріжці ти можеш робити пости у твітері, інстаграмі, фейсбуці. Це – необхідна річ, адже соцмережі нас годують. Щодня я обов'язково роблю 2-3 пости, бо повинен розповідати про своїх пацієнтів; про те, яка потрібна допомога.

Потім їду на роботу. Взагалі-то я люблю їздити сам, але їхати в Центр мені – година-півтори, тому я їду з водієм. Далі починаю процес, як я кажу, ніщебродства. Бо зранку маю шукати гроші. Треба написати 20 повідомлень, зробити дзвінки комерсантам, фондам. На початку, в перший рік, це було дуже складно робити. Це такий стрес – подзвонити, попросити. Треба ж не просто так: дай гроші. Тобі ніхто не дасть гроші. Треба зрозуміти, як зацікавити людину. Далі ти телефонувеш топменеджеру якоїсь компанії, аналізуєш, чим він захоплюється. У мене є топменеджер, який автогонщик. Я йому скидаю: дивись, хлопець без ноги дрифт робить, керує автомобілем...

- Тобто у цьому проєкті ви і топорганізатор, і голова піар-відділу, і психолог, судячи з того, як ви спілкуєтеся з пацієнтами. Тож у цьому проєкті ви – усюди. Це все перейшло у волонтерство з вашого досвіду в будівельному бізнесі?

- Так. Це наслідок досвіду будівництва. Знаєте, колись я почув важливу думку від одного з перших своїх замовників Юри Косюка, справді потужного топменеджера. Він сказав: хочеш зробити добре – зроби своїми руками. Він і свій бізнес так починав: птахівники, заводи, яйця, курка. У всьому цьому розібрався. А в будівництві це так: якщо ти не займаєшся оперативним керуванням, тебе просто пограбують або зроблять неякісно. Тому будь-яка успішна будівельна компанія в Україні – це коли власник, або один із співвласників – знає весь процес. Усе: постачання, кадри, якість, замовник... Тому, до речі, я від початку купив гелікоптери і почав на них літати – бо інакше на все бракувало часу. Треба ж і з замовником зустрітися, і на будівництві процес проконтролювати, і нараду провести, і швиденько повернутися. А коли у тебе 8 великих об'єктів по всій Україні, ти маєш або жити в машині, або дуже швидко пересуватися.

Оце "хочеш зробити добре – зроби своїми руками" – це перше. Друге – оперативне керування. У будівництві не можна помилятися. Там є тримаюча конструкція – і якщо обвал, то як наслідок гинуть люди. Тут ми теж не можемо помилятися.

- Це зрозуміло. Помілилися – не врятували життя.

- Тому цей досвід дуже став у пригоді. До речі, у фейсбуці одна потужна волонтерка написала: так він же не медик і не протезист. Як він цим займається? Він це робить, мабуть, для хайпу, для політики. І там же, у фейсбуці, наш пацієнт їй відповів: він це робить, по-перше, від щирого серця. А по-друге, у нього є хірурги, які ідуть в операційні; протезисти, які виготовляють протез; реабілітологи і так далі. А він цим керує.

- На тому, що ви нині робите, грошей не заробиш. То які позитивні відчуття і бонуси від самореалізації ви як організатор і просто людина отримуєте?

- Суперпитання. От коли ми з Чернігова у Київ вивезли 33 важко поранених і тут їм врятували життя – я отримав надзвичайну насолоду, дофамін. Коли я побачив, як ходить на протезі мій перший ампутант, Сашко Гороховський з Чернігова, ви знаєте, це – кайф.

Евакуація з Чернігова; перші ампутанти

- Можу собі уявити.

- Я кажу всім комерсантам, небайдужим, заможним: ви пам'ятаєте, коли ви на перші зароблені гроші купляли першу автівку в салоні у своєму житті? І пам'ятаєте, коли купляли із салону десяту нову автівку? У чому різниця? Кайф тобі дається тільки перший раз. Коли я купив собі перший джип "Нісан Патрон", я думав, це щось... Або коли я купив гелікоптер "Робінсон", і ми з пілотом летіли з Відня в Україну. Я вам скажу, що такого кайфу я не відчував!

Але повернімося до вашого питання про те, навіщо я це роблю. Це дійсно допомога нашим ветеранам. Але головне в тому, що ти бачиш результат своєї роботи. Ти зробив круту річ, ти вилікував, врятував життя, зробив протез – і людина почала нормально жити. А коли ти це робиш незнайомій людині... Один поважний єврей мені сказав: у нас, у євреїв, дуже важливо зробити якусь благодійну допомогу або врятувати життя людині, яка не чекає цього від тебе. Яка вже опустила руки і думає: все, мені ніхто не допоможе.

- У Дікенса в романах часто трапляються багаті дядечки, які з'являються, немов з повітря, коли у героя або героїні все вже дуже погано. З'являються – і роблять добро. Але я розумію, що вам сказав цей поважний єврей. І ви цю настанову реалізуєте на практиці.

- Я з паном Антоном Геращенком дуже раджусь. Добре, що у мене нарешті з'явився друг і партнер, з яким можна порадитись. Хоча я трошки старший за нього, але він більш досвідчений у політичних, соціальних питаннях. Я йому кажу: візьмімо в оренду бігборди біля дорогих автосалонів, де продаються "БМВ", "Ренджровери" тощо. Орендуємо – і розмістимо таке оголошення: купив дорогу тачку – запротезуй бійця!

- Цікава ідея.

- Він каже: давай. Хочеш, я тобі візьму базу, хто купив за останні два роки тачки, дорожчі за 100 тисяч?

- Це вже на межі фолу. Або навіть за межею.

- Я дивлюсь новини. Гена Вацак, народний депутат, "Кондитерський дім Вацака", купляє джип "Ролс-ройс" зелено-помаранчевий за 700 тисяч євро і їздить на ньому до Верховної Ради. Я роблю пост: Гено, приїдь до нашого Центру і прокатай хлопців, ветеранів. Тоді придбання такої дорогої автівки у війну буде хоч якось виправдане. Він це торік зробив. Я розумію, треба було гроші вивести за кордон...

- Бачу, із сарказмом у вас все гаразд. І що було далі?

- Нам його секретарі кажуть: приберіть пост, будь ласка. – Чому? Я ж не кажу, за які гроші він купив. Я кажу: приїдь, будь ласка, запрошую тебе у наш центр, я тебе познайомлю з хлопцями, візьми їх, повези на каву, покатай.

- Воюся, ваш пост цей депутат сприйняв як підйоку. Во дивиться, ось приїжджає на цьому "Ролс-ройсі", сідають туди ветерани, ампутанти. І як він буде їм в очі дивитися? Це буде ірреальна ситуація.

- Це буде у нього перший крок до просвітлення.

- Добре, ви написали цей пост, він нічого не відповів, лише відправив до вас своїх секретарів. І ви тепер розповідаєте про це в інтерв'ю?

- Я хочу, щоб він це почув. Я зараз свідомо про це кажу. Безумовно, у всіх комерсантів чи депутатів трапляються помилки; всі ми помиляємось У Колі-Котлети помилка фатальна, я йому про це сказав, написав пост.

Знаєте, що я б зробив на місці Колі? Ну, у*бан, у*бан. Зробив фатальну помилку. Що робити? Я би відкрив "Велюр" і зробив би там для ветеранів їдальню. У цій їдальні було б те, що поціновувачі таких ресторанів їдять: устриці, лобстери, пасти, навороти. І як власник я б, сидячи "на браслеті" чи СІЗО, це фінансував. Зроби це Коля – тоді йому стало би краще. Може, суддя чи прокурор пом'якшив би вирок.

- Слухайте, якби я не знав вашу історію і не бачив на власні очі створений вами Центр, я б міг сприйняти ці ваші роздуми як демагогію. Але я бачу Центр – і визнаю, що ви маєте право таке казати.

- Знаєте, перші півтора року в нас не було Центру. Ми працювали в комунальних лікарнях. Переобладнували там операційні. Добре, що на моєму шляху зустрілися два хірурги, я їх називаю філантропами. Тобто люди, які вже досягли рівня, коли оперують не за гроші. Вони кажуть: В'ячеславе, ти крутий менеджер. Ми хочемо з тобою організувати центр. Ми безкоштовно будемо оперувати, збирати кістки, міняти суглоби.

- Ну, так, свої гроші вони зароблять в інших місцях.

- Так. Вони роблять пару комерційних операцій на тиждень, їм вистачає на життя – і вони не купляють собі зашкварних автомобілів.

Ми спочатку працювали в комунальних лікарнях, в госпіталях. І у зв'язку з тим, що я був комерсантом, мільйонером, любив навороти, понти, сам оперувався в Німеччині, у приватній клініці – я прифігів, коли побачив, в яких умовах лікуються наші ветерани, захисники, військові, поранені, яка їх кількість. Тут я не критикую державу. Кількість їх настільки велика... в комунальних лікарнях зараз в палаті на 20 квадратів лежить від 4 до 6 людей.

- А у вас у Центрі?

- У нас – як у Європі, в палаті – максимально три ліжка. Це люкс. Я називаю це 5-зірковий готель. Тут хлопці вже реабілітуються.

- Я пройшовся по палатах, поспілкувався з деким, мені здається, що ви умисно робите акцент на високих ампутаціях.

- Так, високі і при тому складні ампутації. Ми беремо тих хлопців, яким не допомогли в інших лікарнях або центрах.

- У певному сенсі ви – їхня остання надія.

- Я щомісяця їжджу по госпіталях і відбираю пацієнтів. Беру таких пацієнтів, яких ніхто не взяв.

КРАМАТОРСЬКА ТРАГЕДІЯ. "...І МЕР НАМ СКАЗАВ: "ПИЗД*ЙТЕ НА ВОКЗАЛ!"

- Розкажіть про Краматорськ. Ви ж опинились там у день страшного ракетного удару по вокзалу. Які у вас залишилися спогади?

- Ми приїхали через 10 хвилин після теракту. Палали машини. Була паніка.

- Ви ж не знали наперед, що буде такий удар. Їхали туди з якимось іншими цілями?

- Ми закінчили працювати в Чернігові, і нас запросив мер Краматорська, щоб ми допомогли. Пан Антон Геращенко спілкувався з мером і каже: "У мене є такий потужний загін, який евакуював цивільних з Чернігова". Мер каже: "Мені такі потрібні! Спрямуйте, будь ласка, їх сюди". І Антон каже: "Уперед, вас там зустрінуть". А у мене заступник Вадим, мій друг, він з Краматорська. Все, їдемо в Краматорськ. Заїжджаємо туди о 10:40. А о 10:30 стався приліт на Краматорськ, на залізничний вокзал.

Фото: armyinform.com.ua

- Як їхали – чули вибух?

- Ні, не чули. Бо там була дуже "красива" ракета з касетами, яка мала не зруйнувати будівлі, а вбити людей. Зараз я вам це доведу. Ми за годину до цього на під'їзді до Краматорська листувалися з мером. Він каже: "Як заїдете – зателефонуйте". Але о 10:40 дзвонить сам і такий: "Ви оперувати вмієте?" Я кажу: "Якщо потрібно, то будемо". – "Пизд*йте на вокзал!"

- Так і сказав?

- Так і сказав. І я зрозумів: щось трапилось. Кажу: "Вадик, полетіли!" Ми на джипі як доїхали – побачили таке, що Чернігів на початку війни – відпочиває. Горять машини, паніка, скривавлені люди. Справа стоїть бочка квасу. Здавалося б, який квас у квітні? А то кип'яток людям привезли. І я бачу, що біля бочки найбільше тіл. Вони ще теплі.

- Жах.

- І ми починаємо із цих тіл. Одного хлопця, Вадика, пораненого витягли, думали, що він загинув. Вже були рятувальники, було сортування. Було десь 5 швидких. Ми Вадика та ще кількох поранених джипом відвезли в лікарню.

Тепер факти. Потяг мав бути о дев'ятій ранку. Його перенесли на 11-ту. Ракета прилетіла о 10:30. "Точка У" з касетним ураженням. Тобто на підльоті до будівлі вокзалу вона розкривається – і засіває все навколо оцими уламками, я їх бачив, це такі леза. Там на вокзалі були лавки, 50-й брус. Так оці леза ріжуть цей 50-й брус, наче папір. Тобто ці леза, коли потрапляють у тіло, – все вирізають. Вони мають велику кінетичну енергію.

Ще факти. Напередодні ракетного удару тривала евакуація, людей звозили всю ніч. Цю інформацію орки знали. Як я вже сказав, потяг перенесли на 11. Був такий сонячний день. Фатальною помилкою стала бочка з кип'ятком. Люди вийшли, щоб набрати кип'ятку – чаю собі зробити. До цього вони були у будівлі. Якби вони не вийшли – було б менше загиблих. А так – 72 людини. 10-20 – безвісти...

- Це збіг, що вони вийшли до тієї бочки – і тут росіяни вдарили? Чи був навідник?

- Потім мені пан Радченко казав, що вони навідника знайшли однозначно. Воно як було: оголосили, що потяг буде об 11. Знаєте, як люди хочуть зайти до вагона першими? Вони вийшли зайняти місце на пероні. Це була перша колія. І навідник, який давав сигнал, побачив – ранок, бочка з кип'ятком, одні люди пішли пити чай, інші – вийшли готуватися на посадку. Потяга ще не було.

- Ви самі носили поранених? Адже там кожна пара рук була потрібна.

- Звісно. Добре, що військові дали свої швидкі. Окрім 72 загиблих, було близько 200 поранених. Ми нарахували близько 20 пакетів з фрагментами тіл. Це все поїхало в Липець. Об 11-й годині уже в лікарні бачу як один хірург працює на два столи, зупиняє

Дніпро. Є 11 швидких, уже в лікарні, багу, як один хірург працює на два столи, сутинило кровотечу. Люди в коридорах, машин більше нема. 5 швидких поїхали у Дніпро, повезли найважчих. Що далі робити? Я телефоную пану Геращенко, кажу: "Якщо ми зараз не вирішимо питання з евакуацією – буде лихо". А у мене тільки один джип "Лексус". Ми ним одразу вивезли 7 людей, середньої тяжкості. Вадик поїхав на Дніпро. Я кажу Геращенко: "Тут зараз 200 поранених, якщо їх в 5-8 годин не вивезти з лікарні, 30 % загинуть. А швидких нема! І військові не можуть дати свої швидкі, бо їм заборонено це робити".

Геращенко мені: "Ти кажи, що треба?". – "Треба просити в Дніпрі губернатора, мера – хай відправляють машини, 50 швидких! У нас 200 поранених!"

- Неймовірно. Що було далі?

- Швидкі ми зустріли о 23:00, приїхали з Дніпра 25 автівок. Це, звичайно, зашквар. Теракт о 10:30 – а 25 машин приїхали о 23:00. Та й то завдяки тому, що Геращенко зробив публікацію, почав довбити.

- А чому так сталося?

- Вони погоджували, ніхто з медицини катастроф не хотів їхати у Крам. Ви ж розумієте, початок війни, тоді всі думали, що кожен день для Краматорська може бути останнім. Такий був настрій. Ніхто з цивільних не хотів їхати.

А ми працювали всю ніч. Швидкі приїхали о 23:00 – так ми останню швидку, 25-ту, о шостій ранку відправили. Треба було посортувати. У нас було 25 машин і 200 поранених. Тобто в кожній машині було по 4-5 людей. Тих, кого можна посадити, стабілізувати, накласти гіпс.

О сьомій ранку, коли всіх уже направили, сидимо з начмедом 71-ї бригади, Степаном, який своїми професійними діями врятував дуже багато людей. У мене два телефони, вони починають дзвонити постійно. Люди питають: скажіть, будь ласка, бабуся така-то, ви її бачили? Скажіть, будь ласка – і називають прізвище.

Я починаю охеревати. Разів 10 телефонувала дівчинка, шукала свою бабусю. Описувала, в чому бабуся була. Я їй кажу: "Вибач, сонечко, а де ти взяла мій телефон?" – "А нам сказали, що ви ведете списки, дали ваші номери, на міськраді заяву мер зробив, що щодо поранених звертатися до волонтера Запорозжя В'ячеслава".

- Отакої.

- Дві доби у мене були гарячі телефони. Я думав, що все, мене накриє. Я подзвонив знайомому, питаю: "Навіщо ви це зробили?" – "Ти ж там всіх бачив, відправляв, чий тоді контакт нам писати?"

Оце був досвід. Я познайомився з директором морга Дніпра, із СБУ, з поліцією. Вони теж не хотіли спілкуватися. Бо якщо в списку немає поранених, ти маєш родичів направити в морг на впізнання. Розмовляти, розумієте?

А оця дівчинка дзвонила 10 разів, шукала бабусю. Я кажу: "Її нема". – "А ви подивіться!"

Там списки оновлювались – і десь 10 осіб додалися в поранені, їх опізнали. А її бабусі ніде не було. Бо вона була в "шматках". І треба було цю дівчину направити в морг, щоб вона здала ДНК, і її бабусю опізнали. Я це їй казав три рази. Минає 3 години знову дзвонить. Кажу: "сонечко, ти ж вже дзвонила..."

- Не могла повірити...

- Вона дзвонила знову і знову. Потім вже кажу: "Сонечко, нема її, вибач. Нема в поранених, нема в загиблих. Може, вона десь сховалася, десь вибігла. Отак, на жаль".

"КОЛИ ПІД КИЄВОМ СТОЯЛИ ОРКИ, І БУЛА ЗАГРОЗА, ЯКОСЬ ПО-ІНШОМУ ВСІ БУЛИ ЗГУРТОВАНІ. ЯКОСЬ ПО-ІНШОМУ ВСІ ДОПОМАГАЛИ"

- Ми всі пришиблені цією війною. Кожен по-своєму. Звичайно, з передовою ніщо не можна порівняти. Але і в тилу є свої пришибленості. Скажіть, які риси в українському суспільстві під таким диким стресом вам подобаються, а що, навпаки, повилазило таке, чого вам не хотілося би бачити?

- Мені дуже подобалися справжні українці в перші 2-3 місяці війни. Пам'ятаю, коли мені були потрібні дріжджі для випічки хліба. Це в перші дні війни наша тероборона попросила вирішити це питання. Я написав в якійсь групі, і хлопець з метро Житомирська пішки йшов до моста Патона – ніс дріжджі. Перейшов міст Патона. Я ще гроші якісь хотів йому дати, а він такий простий: та ні. Говорю: "А де ти ці дріжджі взяв?" – "А я на ринку торгував цими дріжджами..."

Отак було тоді. А зараз... Вчора я був у Київській обласній адміністрації; в очікуванні зустрічі зайшов у кав'ярню "Євразія". А там наш госпіталь центральний, дуже багато військових – і на лікуванні, і просто так. І, на жаль, я побачив, як дивляться ці офіціанти: типу, знову ці військові...

І я бачу, що зараз суспільство – так, втомилися від війни. Бачу, що змінилося ставлення до військових, до поранених. От коли під Києвом стояли орки, і була загроза, якось по-іншому всі були згуртовані. Якось по-іншому всі допомагали. Я розумію: стільки років війна. Важко і фінансово, і психологічно. Але треба розуміти, що відмежовуватися від війни – не можна.

От є у багатьох з нас така практика, що, типу, війна – у нас у свідомості. І якщо не казати про війну, не читати новини про війну, жити в якомусь такому "мірку", ходити на роботу, не пов'язану з війною, – то і не будеш ти так переживати. Але я кажу: вибачте,

повітряні тривоги, гинуть цивільні люди, гинуть і зазнають поранення наші хлопці...

- Гадаю, у кожного з читачів є знайомі і друзі з різним ставленням до людського співіснування на цій війні.

- У мене є знайомі комерсанти, які раз на тиждень мені телефонують і жаліються: блін, Слава, що робити, як ти це все виносиш? Не росте бамбук: вклав гроші, нема прибутку; хотів щось купити, сім'я за кордоном, каже: гроші давай.

Я кажу: "Стоп, у тебе є квартира або будинок? – Є. – Вона ціла? – Ціла. – Сім'я в безпеці? – Так. – У тебе є що їсти? – Так, але ж бізнес, я нічого не заробляю, я ж в мінусі, втрачаю. – А якщо завтра у твою квартиру прилетить дрон, шахед або ракета? Або хтось з твоїх родичів загине? Ти що таке кажеш? Ти живий, сім'я твоя в безпеці. Ти не на нулі. Чому ти жалієшся? Триває війна – про які прибутки може йтися?"

От я поважаю бізнесмена Василя Хмельницького, він такий девелопер. Але зараз я побачив, як він в інстаграмі викладає пости: то він з роботом грається, то дає поради щодо бізнесу. Альо! Ти девелопер, ти маєш щодня роздавати ключі від квартир нашим пораненим. Або сім'ям, в яких є безвісти зниклі...

Я, до речі, до нього прийшов рік тому і кажу, наївний такий: "У тебе на першому поверсі є гарне приміщення, оупенспейс. Дай мені, будь ласка, його за якоюсь пільговою ціною,

долар за квадрат, ми зробимо реабілітаційний центр, там хлопці будуть навчатися на протезах. Розумієш, це тобі плюс в карму. Це твої люди, твої офіси, там же ІТ-молодь, буде бачити наших захисників".

- Гарна ідея. І що він?

- Він відповів дуже різко й одразу: по-перше, у мене кредити, мені треба платити відсотки. По-друге, мені тут не потрібні військові...

- Ви одним цим інтерв'ю збільшите кількість своїх недоброзичливців на 3-4 впливові особи.

- Та заради бога. Я ж розумію, що кожен бізнесмен, комерсант, щоб себе виправдати, розповідає про донати. Коли мені кажуть "я в цьому місяці задонатив 10 тисяч гривень чи доларів", Я кажу: "Стопе, поїхали в госпіталь, поїхали в реабцентр. Не треба донатити – поїхали, поспілкуємось. Їм краще треба допомога через спілкування. А дрони куплять. Америка дає гроші, Європа, холдинги дають. Куплять дрони".

Або писав мільярдеру Олегу Бахматюку, який у Відні. Я ж і для нього будував; взагалі, це все ті люди, до яких я був дотичний як будівельник, бізнесмен. Хтось у мене брав гелікоптер в оренду...

І от я пишу його сестрі, помічникам: Олеже, твій час настав! Так, ти в Інтерполі. Так, ти вкрав мільярд доларів чи менше. Давай, ти купиш тисячу протезів, комплектуючих...

- ...і є можливість трішки виправити карму.

- Треба донести до кожного комерсанта: зроби добро людині чи нашому військовому-захиснику.

- Скільки коштує в середньому день роботи Центру?

- У місяць – 300 тисяч євро.

- Тоді неминуче питання: звідки гроші?

- Донати, фінансування, комерсанти. От зараз один комерсант (не можу назвати прізвище) хоче повернутися в Україну і почав допомагати потрошку. Це приємно. Це нормально. От Коля Тищенко вчора (бачите, я навіть перейшов на його прізвище!) повинен був у суді сказати: "Заберіть ці гроші на ЗСУ!". І написати заяву.

- Це ж дуже природний крок для нього був би. Але і тут завадила звичайна "жаба".

- От зараз те, що я організував зі своїми друзями, партнерами, хірургами, протезистами, громадськими діячами, як Геращенко – це ж не я сам зробив. Це – командна робота. Я просто цим управляю як капітан корабля. І несу за це відповідальність. Ми допомагаємо. Зараз 43 важко поранених отримали сучасні протези. Але є інший аспект, і він, можливо, найважливіший, це – подавати приклад. Тому за два тижні ми відкриємо сучасний реабілітаційний центр. Це буде поєднання реабілітаційного центру і крутого спортзалу.

Тут, поруч із Центром. І це я роблю. Мені багато казали: та, може, не треба, може, на реабілітацію в інший центр? – Ні, я це зроблю для хлопців, щоб у них був хаб. Це буде у них офіс спортивний. Бо дуже важливо військовому з ампутацією – перекинути місток у здорове минуле. Він же до поранення хто був? Він був спортивний, він займався, бігав в екіпіровці, стріляв. А тут він на візку, він – каліка. Все. У нього тестостерону нема.

І от треба його повернути – через активність. Це фізика. Ми кажемо: наша філософія – ти не каліка.

- І у вас є люди з грандіозною історією подолання себе і повернення до активного життя.

- Так. Скажімо, Антон Іванців, керівник лабораторії біоніки, потрібний ампутант. Він плаває кілометр за годину. Я один раз поїхав у басейн, щоб з ним позмагатися. Ми фінішували на рівних. А у нього одна нога...

- Наостанок спитаю от про що. Чи багато людей, яких ви тим чи іншим чином врятували, повертаються до вас із вдячністю?

- Класне питання. Перша наша евакуація з Чернігова була для 15 людей, 5 сімей. Біженці з Киянки, села, на яке кидали авіабомби. Люди тиждень просиділи з дітьми в льосі. Доки ти не подивишся їм в очі – не зрозумієш, що вони відчувають. І оці всі 5 сімей на мій день народження, на такі свята, як Великдень, Різдво, Новий рік – пишуть смс-ку чи дзвонять. Це піпець як надихає!

І от зараз я ділюсь цим з вашими читачами. Допмагайте! Оця вдячність дає тобі сили працювати далі.

Євген Кузьменко, Цензор.НЕТ

ФОТО, ВІДЕО: архів В'ячеслава Запорожця

[ветерани \(1048\)](#) [поранення \(2785\)](#) [Кузьменко Євген \(529\)](#) [реабілітація \(323\)](#)